

*Андрію М. Р.,
аспірантка кафедри теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню реалізації верховенства права як засади конституційного судочинства. На основі аналізу рішень Конституційного Суду України встановлено, що цей принцип об'єктивується як особливе співвідношення права й закону; певна вимога до змісту та форми діяльності державних правотворчих і правозастосувальних органів; механізм забезпечення контролю над використанням влади державою та захисту людини від свавільних дій державної влади; нормативний ідеал; універсальний та інтегральний принцип права, який задає вектор функціонування системи права, методологічну основу взаємодії різних принципів права.

Відповідно, розмежовано змістовні та формальні складові принципу верховенства права, а також з'ясовано основні напрями прояву останніх.

Перший напрям запропоновано пов'язати із забезпеченням верховенства Конституції України, тобто пріоритетності конституційно-правового регулювання щодо іншого позитивно-правового регулювання в Україні. Доведено, що таке забезпечення відбувається не лише завдяки процедурі визнання певних актів неконституційними з відповідним позбавленням їх чинності, але й шляхом сприяння приведенню всього національного законодавства у відповідність до Конституції України; оцінювання свободи законодавчого розсуду; охорони Основного Закону України. Встановлено, що в цьому аспекті вирішуються концептуально важливі для конституційного правосуддя проблеми, які стосуються відкриття конституційних проваджень, належності конституційних звернень; розмежування сфер конституційного та «підконституційного» правового регулювання; виявлення формальних ризиків зміни Конституції.

Другий напрям ототожнюється із забезпеченням взаємодії міжнародного й національного права як ефективним інструментом реалізації верховенства права, а саме щодо дотримання державою міжнародних гуманітарних стандартів, оскільки саме в такий спосіб відбувається їх вхідження в правовий простір України. При цьому різні позиції суддів Конституційного Суду України, спрямовані на пошук оптимального варіанта такої взаємодії, засвідчують високий рівень їх правосвідомості та позитивної відповідальності у виконанні головного обов'язку кожного державного органу, а саме утвердження прав і свобод людини.

Третій напрям обґрунтовано як забезпечення спеціального дозвільного правового регулювання, що є гарантією належного використання влади державою. З одного боку, режиму «спеціальнодозвільності» підпорядковується сам Конституційний Суд України, безпосередньо у своїй діяльності, що проявляється, зокрема, в процесі визначення ним предмета конституційного контролю, меж своїх повноважень. З іншого боку, Конституційний Суд України «тестує» на належне використання спеціальних дозволів інші органи держави.

Ключові слова: верховенство права, принципи права, права й свободи людини, Конституційний Суд України.

Постановка проблеми. Рішення Конституційного Суду України є результатом діяльності органу конституційної юрисдикції, отже, наслідком реалізації принципів права, які обумовлюють конституційне правосуддя в Україні. До таких принципів Законом України «Про Конституційний Суд України» віднесено принципи «верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків» (ст. 2) [1]. Оскільки рішення цього Суду є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені, то належне дотримання вказаних вимог є запорукою суспільної довіри до Конституційного Суду України (далі – КСУ), авторитетності його юридичних позицій. У зв'язку з цим актуальним стає дослідження можливостей правових принципів щодо обумовлення актів КСУ.

Окресленій проблематиці присвячено праці таких українських учених-правознавців, як Ю.Г. Барабаш, С.П. Головатий, О.В. Гришук, В.М. Кампо, М.І. Козюбра, А.М. Колодій, О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.Ф. Погорілко, М.В. Савчин, А.О. Селіванов, О.О. Уварова, В.П. Тихий, С.В. Шевчук. Однак практика КСУ постійно розвивається в процесі виконання ним своїх основних завдань, збагачується «принципоріалізаційна» діяльність КСУ, тому щодо цього вона продовжує викликати науковий інтерес.

Мета статті. Оскільки верховенство права декларується як перша засада діяльності КСУ (що, безумовно, є визначальною серед інших), метою статті є характеристика саме його втілення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній юридичній науці та практиці верховенство права зазвичай сприймається як «фундаментальна цінність», «невід'ємна частина будь-якого демократичного суспільства», предметом якого «є здійснення влади і стосунки між особою та державою» [2], «принцип, що становить підвалини кожної правдивої демократії» [3], принцип правової держави [4], «принцип, що є визначальним для конституційного ладу держави, основоположним для діяльності КСУ» [5], «певна сума щільно переплетених між собою принципів, котрі разом творять ядро доктрини конституціоналізму, а відтак є необхідними для будь-якого ліберального та конституційного демократичного суспільного устрою» [6, с. 10].

Аналіз рішень КСУ дає змогу простежити задекларовані основні прояви верховенства права. При цьому варто відзначити, що комплексне уявлення з досліджуваного питання можемо сформулювати, залучивши як емпіричну базу інші акти КСУ, зокрема відповідні висновки та ухвали.

Насамперед потрібно зазначити, що КСУ сформульовано низку юридичних позицій, завдяки яким об'єктивується і розвивається зміст верховенства права [7, с. 147, 149].

– Особливе співвідношення права й закону. Йдеться про певні критерії для законів держави, адже за своїм змістом вони мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності. Окрім того, формами (елементами) права визнаються й законодавство, й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства, тобто об'єднані якістю, що відповідає ідеології справедливості (абз. 2 п. 4.1 мотивувальної частини Рішення КСУ від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004) [8].

– Вимоги до змісту та форми діяльності державних правотворчих і правозастосовних органів, яка має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства й прямої дії норм Конституції України, а повноваження – у встановлених Основним Законом України межах і відповідно до законів (абз. 2 п. 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005) [9].

– Механізм забезпечення контролю над використанням влади державою та захисту людини від свавільних дій державної влади (абз. 3 п. 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 20 червня 2019 року № 6-р/2019) [10].

– Нормативний ідеал, до якого має прагнути кожна система права (абз. 4 п. 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 20 червня 2019 року № 6-р/2019) [10].

– Універсальний та інтегральний принцип права, складовими частинами якого є принцип законності, принцип поділу державної влади, принцип народного суверенітету, принцип демократії, принцип юридичної визначеності, принцип справедливого суду (абз. 4 п. 4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 20 червня 2019 року № 6-р/2019) [10].

Наведене дає змогу також виокремити змістовні й формальні складові частини принципу верховенства права, тобто розмежувати вимоги змістовного й формально-юридичного характеру, які передбачаються цим принципом, отже, охарактеризувати їх окремо.

У запропонованій статті зупинимося на основних напрямках позитивно-правової (формально-юридичної) реалізації верховенства права як засади діяльності КСУ.

Напрямом першим є забезпечення верховенства Конституції України, тобто пріоритетності конституційно-правового регулювання щодо іншого позитивно-правового регулювання в Україні. Таке забезпечення відбувається не лише завдяки процедурі визнання певних актів неконституційними (з відповідним позбавленням їх чинності), але й шляхом вжиття таких заходів.

1) Сприяння приведенню всього національного законодавства у відповідність до Конституції України. Прикладом можуть слугувати рішення КСУ, в яких рекомендується Верховній Раді України «невідкладно привести положення законодавства України у сфері надання психіатричної допомоги у відповідність до цього рішення» (п. 2 резолютивної частини Рішення КСУ від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016) [11], або визначено обов'язок Верховної Ради України привести нормативне регулювання, встановлене ч. 6 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України, що визнана неконституційною, у відповідність до Конституції України та цього Рішення (п. 3 резолютивної частини Рішення КСУ від 24 квітня 2018 року № 2-рп/2016) [12].

2) Оцінювання свободи законодавчого нагляду. Так, у Рішенні від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018 щодо консти-

туційності Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» КСУ зазначив, що складові права на соціальний захист, не конкретизовані в ч. 1 ст. 46 Основного Закону України або в інших його статтях, визначає Верховна Рада України шляхом ухвалення законів, тому вона може змінити, скасувати або поновити їх під час формування соціальної політики держави за умови дотримання конституційних норм та принципів (абз. 4 п. 5 мотивувальної частини Рішення КСУ від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018) [13].

3) Охорона Основного Закону України. В цьому аспекті вирішуються концептуально важливі для конституційного правосуддя проблеми. Йдеться про:

– особливості відкриття конституційних проваджень, належність конституційних звернень, у зв'язку з чим судді КСУ цілком підтримують ідею вимогливості до якості звернень, але наголошують на тому, що задля захисту Основного Закону України КСУ має відшукувати можливості для відкриття конституційних проваджень, а не недоліки у зверненнях до нього для відмови у такому відкритті: «вказівка у зверненні до Конституційного Суду на можливе порушення одного з конституційних прав уже є вагомою підставою для виконання Конституційним Судом функції перевірки певного акта на його конституційність з метою захисту потенційно порушеного конституційного права» (абз. 2 п. 1.2), «в таких ситуаціях Конституційний Суд має не очікувати наступного шансу для захисту приписів Основного Закону України, а одразу докладати зусиль для відшукування аргументів щодо відкриття конституційного провадження з метою розв'язання зазначеної в зверненні конституційно-правової проблеми» (абз. 3 п. 1.3) [14];

– розмежування сфер конституційного та «підконституційного» правового регулювання, а особливо ілюстративними у згаданому аспекті є окремі думки суддів КСУ про надання Висновку КСУ від 31 жовтня 2019 року № 4-в/2019 (справа про адвокатську монополію), такі як «за великим рахунком «адвокатська монополія» – це справа смаку та особливостей національної правової системи», «однак більше ніж сумнівним є вирішення такого роду питань на рівні конституційного регулювання», «Конституція України може лише гарантувати наявність адвокатури, а параметри її застосування слід віддавати на розсуд законодавця» [15], «Конституційному Суду України у Висновку варто було приділити увагу значимості здійснення представництва особи в суді саме адвокатом для реалізації конституційних прав кожного на судовий захист, на професійну правничу допомогу та сформулювати юридичну позицію щодо обмеженості дискреції законодавця у регулюванні зазначеного питання з урахуванням принципу верховенства права» [16];

– виявлення формальних ризиків зміни Конституції («беручи до уваги зміни, пропонувані Законопроектом, Суд мав би докладніше обґрунтувати Висновок, викласти у ньому свої юридичні позиції, надати сутнісну оцінку таких конституційних змін, а також зробити певні застереження, спрямовані на посилення правової охорони Конституції України», за одночасного внесення великої кількості змін до Конституції України (тим більше, різними законопроектами) виникають складності, що зумовлюються, окрім іншого, різним часом запровадження таких змін та можливістю взагалі неприйняття окремих з них, що «спричиняє ризики безсистемної зміни Конституції України

(розбалансування її положень), на що Суду також варто було у Висновку звернути увагу Верховної Ради України» [17].

Напрямок другий полягає у забезпеченні взаємодії міжнародного й національного права. Це стосується сфери прав людини, оскільки саме в такий спосіб відбувається входження міжнародних гуманітарних стандартів у правову систему України, отже, реалізація верховенства права як верховенства прав людини. Прикладом цього є юридична позиція КСУ, викладена у Рішенні, в якому декларується, що «Конституційний Суд України враховує приписи чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та практику тлумачення і застосування цих договорів міжнародними органами, юрисдикцію яких визнала Україна, зокрема Європейським судом з прав людини»; оскільки ст. 29 Конституції України кореспондується зі ст. 5 Конвенції, то, відповідно до принципу дружнього ставлення до міжнародного права, практика тлумачення та застосування вказаної статті Конвенції Європейським судом з прав людини має враховуватися під час розгляду цієї справи (абз. 3 п. 2.3) [11].

Щоправда, національне імплементаційне застосування норм міжнародного права та практики міжнародних судових органів неодноразово ставало предметом дискусій під час прийняття актів КСУ. З одного боку, таке застосування викликало певні застереження суддів КСУ, прикладами яких є такі: «використання переважно або лише практики ЄСПЛ для обґрунтування неконституційності певного положення національного закону не є правильним в принципі – позиції ЄСПЛ не можуть бути головним (а тим більше – єдиним) критерієм оцінки конституційності норм національного законодавства», «конституційний контроль вимагає, передусім, власної інтерпретації Судом положень Конституції України, якої у Рішенні практично немає, інакше національний орган конституційної юрисдикції перетвориться у своєрідну філію ЄСПЛ, яка буде здійснювати перевірку національного законодавства не на відповідність Конституції України (конституційність), а на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (конвенційність)» [18], «Конституційний Суд України методологічно заклав у свою роботу паттерни, характерні для Європейського суду з прав людини», «при цьому він проігнорував різну природу та принципово різний вплив на правову систему України Конвенції та Конституції України» [19].

Крім того, вказувалося на недостатній рівень взаємодії міжнародного й національного права: «Велика палата Конституційного Суду України в Ухвалі безапеляційно відкинула практику Європейського суду з прав людини, на яку послався автор клопотання, обґрунтовуючи твердження щодо неконституційності окремого положення ч. 9 ст. 46 Закону, оскільки, на її думку, зміст рішень Європейського суду з прав людини у справах «Угорська Спілка громадянських свобод проти Угорщини» від 14 квітня 2009 року та «Молодіжна ініціатива з прав людини проти Сербії» від 25 червня 2013 року не пов'язаний з правовідносинами щодо вільного доступу до урядової стенограми», тобто дослідила лише факти зазначених справ, а не сформульовані у відповідних рішеннях Європейського суду з прав людини позиції щодо застосування й тлумачення конвенційних норм незалежно від фактів конкретної справи, які фактично є аналогом юридичних позицій Конституційного Суду України щодо застосування й тлумачення конституційних

норм, «таким чином, Велика палата КСУ проігнорувала установлену практику Європейського суду з прав людини, що вказує на її непослідовність у додержанні юридичних позицій Конституційного Суду України стосовно доктрини дружнього ставлення до міжнародного права» (абз. 4, 5 п. 1.1) [20].

Наведена критика особливостей національної імплементації міжнародних «праволюдних» стандартів засвідчує пошук КСУ оптимального варіанта взаємодії міжнародного й національного права як надійної основи реалізації верховенства права та його концентрованого змістовного виразу, тобто прав людини, а також високий рівень правосвідомості суддів КСУ.

Напрямом третім є забезпечення спеціально дозвільного правового регулювання, що є гарантією належного використання влади державою та захисту людини від свавільних дій її органів. З одного боку, режим «спеціальнодозвільності» реалізується самим КСУ в його діяльності, з іншого боку, КСУ «тестує» на належне використання спеціальних дозволів інші органи держави.

У першому випадку це проявляється, зокрема, в процесі визначення предмета конституційного контролю, меж власних повноважень. В цьому аспекті КСУ напрацьовано низку таких юридичних позицій:

– «правозастосовна діяльність полягає в індивідуалізації правових норм щодо конкретних суб'єктів і конкретних випадків, тобто в установленні фактичних обставин справи і підборі правових норм, які відповідають цим обставинам; пошук та аналіз таких норм з метою їх застосування до конкретного випадку є складовою правозастосування; надання консультацій чи роз'яснень з цього приводу не належить до повноважень Конституційного Суду України (абз. 4 п. 2.2 Ухвали КСУ від 24 лютого 2016 року № 14-у/2016) [21];

– «до юрисдикції Конституційного Суду України належить вирішення питань, які мають правовий (а не політичний) характер» (абз. 4 п. 2 Ухвали Великої палати КСУ від 7 березня 2019 року № 8-у/2019) [22];

– «до компетенції КСУ не віднесено питання контролю відповідності положень нормативно-правових актів України міжнародним договорам, ратифікованим у визначеному законом порядку» (абз. 4 п. 2 Ухвали (пленарної) Другого Сенату КСУ від 17 липня 2019 року № 16-уп (II)/2019) [23];

– «питання перевірки оспорюваних положень Регламенту Верховної Ради України на предмет відповідності статті 12 Закону України «Про Конституційний Суд України», тобто усунення наявних розбіжностей, <...> між законодавчими нормами <...> не належить до повноважень органу конституційної юрисдикції» (абз. 4 п. 2 Ухвали КСУ від 18 квітня 2019 року № 18-у/2019) [24].

Проте не всі судді КСУ підтримали наведену позицію, адже якщо вітчизняний орган конституційної юрисдикції сприймати таким, що прагне наслідувати усталений образ сучасних конституційних судів Європи як «вартівника конституції», то йому не випадає діяти інакше, ніж за роллю протагоніста правовладдя й оборонця людських прав. Чи буде правовладдя дієвим, залежить також від того, якою мірою орган конституційної юрисдикції забезпечує узгоджений характер усієї системи норм права. Імператив правовладдя (принцип верховенства права) вимагає активної суддівської дії за тих юридичних станів, коли співіснують суперечливі норми того самого ієрархічного рівня [25].

В інших випадках КСУ досліджує реалізацію спеціально дозвольного типу регулювання іншими органами держави, у зв'язку з чим, наприклад, визнав конституційним Указ Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» від 21 травня 2019 року, оскільки Указ не стосується негативних прав людини, не спричинив їх обмеження або звуження, а за таких обставин ч. 1 ст. 8 Конституції України задля розгляду справи за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України Указу не є застосовною, «Президент України діяв на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України» (абз. 2 п. 4.3, абз. 7 п. 5 мотивувальної частини, абз. 7 п. 5, п. 1 резолютивної частини Рішення) [10].

Висновки. Таким чином, в рішеннях та інших актах КСУ верховенство права отримує прояв шляхом об'єктивації та подальшого розвитку свого змісту, що дає змогу простежити як змістовну, так і формальну складові частини цієї засадничої правової вимоги. Формальна складова, зокрема, пов'язана із забезпеченням:

- верховенства та охорони Конституції України;
- взаємодії міжнародного права з правом національним права як методологічної основи імплементаційної «праволюднинної» практики;
- спеціально дозвольного правового регулювання, що є гарантією належного використання влади державою та захисту людини від свавільних дій її органів.

Література:

1. Про Конституційний суд України : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 35. Ст. 376.
2. Доповідь про верховенство права, схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
3. Статут Ради Європи / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
4. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf>.
5. Кампо В.М. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України: структурний вимір. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63780/19-Kampo.pdf?sequence=1>.
6. Аллан Т.П.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / пер. з англ. Р.В. Семківа. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 385 с.
7. Уварова О.О. Принципи права у правозастосуванні: загально-теоретична характеристика : монографія. Харків : Друкарня МАДРИД, 2012. 196 с.
8. Справа про призначення судом більш м'якого покарання : Рішення КСУ від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/504>.
9. Справа про рівень пенсії щомісячного довічного грошового утримання : Рішення КСУ від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/519>.
10. Справа про конституційність Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» : Рішення КСУ від 20 червня 2019 року № 6-р/2019. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6_p_2019.pdf.
11. Справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу : Рішення КСУ від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016. URL: <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/2-рп2016.pdf>.
12. Справа про конституційність частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України : Рішення КСУ від 24 квітня 2018 року № 3-рп/2016. URL: <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-p.pdf>.
13. Справа про конституційність положень пункту 7 розділу II Закону «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» : Рішення КСУ від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9_p_2018.pdf.
14. Окрема думка судді Конституційного Суду України Первомайського О.О. стосовно Ухвали Великої палати Конституційного Суду України від 10 жовтня 2019 року про відмову у відкритті конституційного провадження у справі про конституційність положень статті 65² Закону України «Про акціонерні товариства» та пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах». URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/45_y_2019_1.pdf.
15. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі щодо скасування адвокатської монополії. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_4.pdf.
16. Окрема думка судді Конституційного Суду України Городовенка В.В. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі щодо скасування адвокатської монополії. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_1.pdf.
17. Окрема думка судді Конституційного Суду України Мельника М.І. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі щодо скасування адвокатської монополії. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_2.pdf.
18. Окрема думка судді Конституційного Суду України Мельника М.І. стосовно Рішення КСУ у справі про конституційність частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/melnyk_0.pdf.
19. Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення КСУ у справі про конституційність частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-r_2018_1.pdf.
20. Окрема думка судді Конституційного Суду України Литвинова О.М. стосовно Ухвали Великої палати Конституційного Суду України про закриття конституційного провадження у справі про конституційність окремого положення частини дев'ятої статті 46 Закону України «Про Кабінет Міністрів України». URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8-ur_2018_1.pdf.
21. Ухвала КСУ від 24 лютого 2016 року № 14-у/2016 про відмову у відкритті конституційного провадження у справі щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини першої статті 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 38 цього кодексу. URL: <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/14-y/2016.pdf>.
22. Ухвала Великої палати КСУ від 7 березня 2019 року № 8-у/2019 про відмову у відкритті конституційного провадження у справі про конституційність Постанови Верховної Ради України «Про підтримку звернення Президента України до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію Православної Церкви в Україні». URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_y_2019.pdf.
23. Ухвала пленарна Другого Сенату КСУ від 17 липня 2019 року № 16-уп (II)/2019 про закриття конституційного провадження у справі щодо конституційності положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 303 Кримінального процесуального кодексу

України. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/16_yn2_2019.pdf.

24. Ухвала Великої палати КСУ від 18 квітня 2019 року № 18-у/2019 про відмову у відкритті конституційного провадження у справі щодо конституційності положень другого речення абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини третьої, частини четвертої статті 208⁴ Регламенту Верховної Ради України, затв. Законом України «Про Регламент Верховної Ради України». URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/18_u_2019.pdf.
25. Розбіжна думка судді Сергія Головатого в справі щодо відкриття конституційного провадження щодо конституційності приписів другого речення абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини третьої, частини четвертої статті 208⁴ Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 року № 1861-VI (Ухвала Великої палати Конституційного Суду України від 18 квітня 2019 року № 18-у/2019). URL: доступу: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/18_u_2019_1_0.pdf.

Andryts M. The rule of law in decisions of the Constitutional Court of Ukraine: legal aspects of implementation

Summary. The article is devoted to the study of the implementation of the rule of law as the basis of constitutional proceedings. Based on an analysis of the decisions of the Constitutional Court of Ukraine, it was established that this principle is objectified as: particular correlation of justice and law; a specific requirement to the content and form of activity of state law-making and law enforcement institutions; a procedure of ensuring verification of the application of power by the state and protection of an individual from the arbitrariness of the authorities; normative ideal; the universal and integral principle of law, which sets the direction of the functioning of the legal system, the methodological foundation for the interaction of different principles of law.

The “substantive” and “formal” components of the rule of law principle are appropriately delimited, and the main directions of the manifestation of the latter are clarified.

The first direction is suggested to be connected with ensuring the supremacy of the Constitution of Ukraine, that is, the priority of constitutional law concerning other positive legal regulation in Ukraine. It has been proved that such insurance occurs not only through the procedure for recognizing some specific acts as unconstitutional with the corresponding deprivation of their validity, but also by facilitating the harmonization of all national legislation with the Constitution of Ukraine; assessment of the freedom of legislative discretion; protection of the Basic Law of Ukraine. It has been ascertained that in this aspect the conceptually significant difficulties for constitutional justice are solved, concerning: the opening of constitutional court proceedings, the membership of constitutional appeals; delimitation of the spheres of constitutional and “sub-constitutional” legal regulation; determination of formal risks of constitutional reforms.

The second area is associated with ensuring the interaction of international and national law as an efficient means for the implementation of the rule of law, namely in terms of the compliance with international humanitarian standards, since this is how they enter the legal space of Ukraine. Moreover, the different viewpoints of the judges of the Constitutional Court of Ukraine aimed at obtaining the best opportunity for such interaction indicate a high level of their legal consciousness and positive responsibility in fulfilling the principal obligation of each state body to guarantee the human rights and freedoms.

The third area is substantiated as the provision of the legal regulation with special authorization, which is a guarantee of the proper use of the state power. On the one hand, the Constitutional Court of Ukraine itself is subordinated to “special authorization” mode, and it is manifested in the process of determining the subject of constitutional control and the limits of its authority. On the other hand, the Constitutional Court of Ukraine “tests” other governmental authorities for the proper application of the special permits.

Key words: rule of law, legal principles, human rights and freedoms, Constitutional court of Ukraine.